

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ НАУКОВОГО КОМІТЕТУ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ РОЗВИТКУ НАУКИ І ТЕХНОЛОГІЙ

за підсумками проведеного 10-18 червня 2020 р. заслуховування звітів головних розпорядників бюджетних коштів, що здійснюють наукову та науково-технічну діяльність або є замовниками наукових досліджень та розробок, про стан використання коштів на наукову та науково-технічну діяльність та отримані результати за 2018-2019 роки

Заслуховування Науковим комітетом (надалі – НК) в 2020 р. звітів головних розпорядників бюджетних коштів, що здійснюють наукову (науково-технічну) діяльність або є замовниками наукових досліджень та розробок (надалі – ГРБК), показало, що хоча деякі ГРБК суттєво покращили свої показники наукової діяльності, в цілому ті системні проблеми, на які НК звертав увагу у своїх висновках 2018 року, продовжують бути актуальними.

Зокрема, можна констатувати, що залишаються невирішеними такі проблеми:

1) формальний характер звітування ГРБК щодо здійснення наукової діяльності. Чинні форми наукової звітності, яку ГРБК подають до Міністерства освіти і науки, потребують вдосконалення, оскільки містять недостатню інформацію для оцінювання якості їхньої наукової продукції. Надіслані до НК звіти часто містять кількісні показники, достовірність яких дуже важко перевірити і які декілька разів уточнюються самими ГРБК у процесі звітування. **Рекомендації НК 2018 р.** щодо призначення в кожному ГРБК осіб, відповідальних за збір та аналіз інформації щодо наукової діяльності, щодо створення профілів ГРБК у наукометричних базах та зобов'язання вказувати афіліацію до відповідного ГРБК у будь-яких наукових публікаціях (для верифікації інформації щодо наукової продукції) **залишаються невиконаними.**

2) ізолюваність галузевої науки, невиправдано велика кількість окремих ГРБК, що здійснюють наукову (науково-технічну) діяльність. При тому, що значні кошти спрямовуються державою на фінансування діяльності наукових установ, що знаходяться у сфері управління відповідних міністерств, галузеві ГРБК (для яких наукова діяльність не є профільною) переважно не беруть участі у формуванні пріоритетів наукової тематики і не цікавляться ефективністю наукових досліджень в установах, що належать до їхньої сфери управління. Велика кількість галузевих наукових установ має дуже незначні показники наукової продуктивності, а їхні функції можна скоріше характеризувати як науково-методичний супровід діяльності відповідного міністерства. Частина галузевих наукових установ перебуває у сфері управління відповідного ГРБК лише за малообґрунтованою традицією, дублюючи функції наукових установ інших ГРБК. **Рекомендації НК від 2018 р.** щодо проведення аналізу доцільності здійснення наукової та науково-технічної діяльності окремими ГРБК, щодо відмови від наукового статусу підрозділів, що виконують допоміжні технічні завдання, щодо інтеграції галузевих наукових установ/підрозділів з

провідними профільними академічними та університетськими установами/підрозділами, щодо оголошення конкурсів наукових розробок за галузевоспецифічною науковою тематикою залишаються невиконаними.

Існує також низка спільних проблем багатьох ГРБК, усунення яких можливе лише за умови корінної зміни державної політики в науковій та інноваційній сфері. Це, зокрема, недостатність притоку молоді, низький рівень трансферу технологій, низька конкурентоздатність у світовому науковому просторі (що зокрема виявляється в малій кількості публікацій у наукових виданнях високого рівня).

Переважає більшість ГРБК, навіть ті, для яких наукова діяльність є основною, не проводять системної роботи щодо відбору інформації про основні наукові досягнення, хоча саме найкращі наукові результати мали б бути основою для пропаганди та популяризації наших наукових досягнень та їхніх авторів, зокрема і з метою легітимізації фінансування науки в очах платників податків. Наведені у звітах наукові досягнення при детальному розгляді часто виявляються такими, що в основному належать закордонним партнерам.

При розподілі фінансування на основі внутрішніх конкурсів, яке практикується багатьма ГРБК, слід домогтися суттєвого підвищення прозорості проведення таких конкурсів (зокрема надавати можливість заявникам ознайомлюватися з висновками рецензентів у анонімізованій формі (з вилученням інформації, що вказує на особу рецензента), вчасно оприлюднювати умови, критерії, процедури проведення, результати конкурсів, забезпечувати вільний доступ до участі в конкурсі без створення штучних адміністративних бар'єрів тощо).

***Перелік рекомендацій та висновків
по окремих головних розпорядниках бюджетних коштів наведено нижче.***

Міністерство освіти і науки України (МОН)

Загальний висновок: є низка позитивних тенденцій, але прогрес дуже повільний; ефективність використання коштів може бути суттєво підвищена. Серед ЗВО, підпорядкованих МОН, дуже мала кількість таких, які продукують видиму на міжнародному ринку кількість наукової продукції.

Рекомендації:

- Впровадити **базове** фінансування науки в найкращих ЗВО на основі результатів їх атестації в частині провадження наукової діяльності, збільшивши його обсяг до рівня, що задовольняє (для переможців) штатні потреби зарплати наукових працівників.
- Сфокусувати інструменти **конкурсного** фінансування, обумовивши використання додаткових коштів конкретними науковими напрямками (координація досліджень, що проводяться в різних ЗВО, придбання і модернізація обладнання під наукові програми розвитку і посилення профілю ЗВО, міжнародна кооперація і співпраця з реальним сектором на умовах співфінансування, додаткова підтримка досліджень високого рівня тощо).
- Реформувати застарілу систему НДЧ, відходячи від формального розмежування наукового та науково-педагогічного персоналу; розробити методику обчислення часток педагогічної та наукової роботи (наприклад 50% на педагогічну діяльність і 50% на наукову для професора, з пропорційним розподілом педагогічного навантаження) та впровадити їх у практику укладання контрактів між ЗВО та науковими і науково-педагогічними працівниками.
- Підвищувати ефективність фінансування аспірантури на основі конкурсів із залученням незалежної зовнішньої експертизи.
- Суттєво збільшити публікаційну активність науково-педагогічних та наукових працівників у наукових виданнях, індексованих у наукометричних базах Web of Science та/або Scopus. Попри те, що МОН вже обійшов НАН за кількістю таких публікацій, питома кількість цих публікацій на одного науково-педагогічного (наукового) працівника в ЗВО залишається в декілька разів меншою, ніж в НАН. Більше того, навіть найкращі ЗВО України у декілька разів відстають за цим показником від провідних університетів Польщі (при тому, що рівень заробітної плати в них відрізняється на 30-40%).
- Зобов'язати всі ЗВО, підпорядковані МОН, вживати поряд з назвою ЗВО і уніфіковану назву МОН у афіліації при публікації наукових праць.
- Розглянути питання про доцільність створення в МОН централізованої бази всіх публікацій ЗВО, підпорядкованих МОН, які індексуються у Web of Science та/або Scopus
- Кардинально активізувати міжнародну діяльність ЗВО з метою отримання фінансування із зовнішніх джерел, зокрема рамкової програми Горизонт 2020 та її продовження -- Горизонт-Європа, конкурсів інших відомих міжнародних фондів та організацій (CNRS, DFG, Royal Society, NATO SPS тощо). З цією метою: застосовувати матеріальне та моральне заохочення працівників ЗВО до конкурсів за цими програмами; внести зміни у контракти керівників ЗВО, які би стимулювали їх до організації активної участі науковців установи в таких конкурсах; суттєво підвищити вагу успіхів в таких конкурсах у підсумкових балах державної атестації;

- МОН слід провести організаційну роботу з метою підписання дво- та багатосторонніх договорів із науковими організаціями провідних країн ЄС та світу (США, Великобританії, Японії, Канади, Австралії) для проведення спільних наукових досліджень на конкурсній основі;

Зауваження, що впливають з аналізу звіту ГРБК:

- хоча середній обсяг фінансування однієї НДР зріс приблизно у 1,5 рази порівняно з 2017 р., абсолютні величини (440-520 тис. грн. на рік) залишаються доволі низькими. Таким чином, у цілому відзначена НК у попередніх (2018 р.) висновках проблема розпорошування коштів та стратегії “виживання” замість концентрації на найкращих наукових колективах ЗВО та пріоритетних розробках залишається в силі. Всі види витрат на придбання обладнання склали в 2018 р. 5,9%, в 2019 р. - 4,4%. Це дещо більше, ніж у 2017 р. (3%), але загалом фактично модернізація обладнання не фінансується, проблему не усунуто.
- залишається актуальним зауваження про низьку віддачу від трансферу технологій (менше 5 млн.грн на рік у 2017 р., 216,3 тис. грн у 2018 р., 8,68 млн. грн у 2019 р., при сумарній частці фінансування прикладних розробок близько 60%), що свідчить про відсутність системної роботи в цьому напрямку;
- суттєвий прогрес спостерігається в обсягах залученого міжнародного фінансування: 9,7 млн.грн. в 2017 р., 202,7 млн. грн. в 2018 р., 171,5 млн. грн. в 2019 р.;
- залишається в силі зауваження про низьку помітність (visibility) наукової продукції ЗВО, підпорядкованих МОН: хоча відсоток публікацій у WoS/Скопус має стійку тенденцію до зростання (менше ніж 5% у 2017 р., 6,2% у 2018 р., 7,1% у 2019 р.), ці показники є втричі меншими ніж у НАНУ; разом з тим, позитивна тенденція дозволяє стверджувати, що збільшення видатків на забезпечення доступу ЗВО та наукових установ до електронних баз даних є правильним кроком.
- окремі показники анкети викликають сумніви щодо їхньої достовірності. Наприклад, у WoS Core Collection за 2018 рік заявлено 7611 публікацій, з яких 1146 у квартилях Q1/Q2 і 1252 у квартилях Q3/Q4; якби це було вірно, то лівова частка публікацій у WoS припадала б на видання поза квартилями, а сумарна кількість публікацій МОН складала б більше половини всіх (13259) таких публікацій України за 2018 рік;
- відсутність збору інформації щодо кількості науково-довідкових видань (енциклопедії, довідники, наукові каталоги, огляди, публікації джерел, пам'яток науки та культури тощо, що мають наукову новизну) засвідчує брак уваги до гуманітарних наук;
- позитивно можна відзначити зменшення загальної кількості спеціалізованих рад у 2019 р. порівняно з 2018 р. (докторських - з 447 до 335, кандидатських - з 183 до 115); утім, зростання водночас з цим кількості захистів (докторських - з 503 до 680, кандидатських - з 2381 до 2642) на фоні загального занепаду науки в Україні може свідчити про зниження вимог до фактичного змісту дисертацій (зокрема в галузях економічних, правових, педагогічних та технічних наук). Потрібен системний критичний аналіз якості дисертаційних робіт і ефективності використання відповідних коштів; необхідно проводити роботу із подальшого скорочення кількості спецрад із суспільних наук, особливо у непрофільних ЗВО;

- наданий в анкеті перелік основних наукових досягнень справляє враження переліку безсистемно обраних результатів (навіть відсутні посилання на відповідні публікації) і свідчить про відсутність системної роботи в МОН стосовно відбору відповідної інформації, хоча саме найкращі наукові результати мають бути основою для пропаганди та популяризації наших наукових досягнень та їхніх авторів, зокрема і з метою легітимізації фінансування науки в очах платників податків;
- позитивно слід відзначити, що МОН належить до небагатьох ГРБК, що надали SWOT-аналіз своєї наукової (науково-технічної) діяльності. Хоч не всі його положення виглядають бездоганно, але позитивним фактом є сама спроба такого аналізу;
- позитивно слід відзначити високу частку молоді серед наукових працівників, найвищу серед усіх ГРБК.

Національна академія наук України (НАН)

Загальний висновок:

Можна відзначити істотний прогрес у підвищенні помітності наукових результатів Академії в світовому дослідницькому просторі (збільшення кількості і частки публікацій у міжнародних виданнях, що індексуються провідними наукометричними базами); за цим показником НАН залишається лідером серед наукових організацій України. Разом з тим, зберігається низка негативних тенденцій, що відзначалися НК у висновках 2018 р. Ефективність використання коштів може бути суттєво підвищена.

Рекомендації:

У 2018 р., за підсумками аналізу звіту НАН за 2015-2017 рр., НК зробив такі рекомендації, які НАН враховані частково (див. нижче), але зберігають актуальність:

Рекомендації (2018) та стан їхнього виконання:

- *провести омолодження складу керівних органів НАНУ шляхом введення вікових обмежень на перебування на керівних (менеджерських) посадах у науково-дослідних установах та органах управління наукових організацій.*

Наразі рекомендація про введення вікових обмежень не імплементована НАН на формальному рівні (із посиланням на рішення Конституційного Суду України від 7 липня 2004 року N 14-рп/2004, справа N 1- 14/2004), але омолодження керівних кадрів відбувається згідно із положенням Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» про обмеження строку перебування на керівних посадах. Так, у 2016-2019 роках було обрано та призначено 40 нових керівників наукових установ Академії, середній вік новообраних керівників - на 18 років менший, ніж їхніх попередників. При підготовці чергових виборів Президії НАН України надано неформальні рекомендації щодо вікового обмеження для кандидатів на посади академіків-секретарів відділень.

- *Суттєво удосконалити інструменти конкурсного фінансування досліджень, що могли б проводитися регіональними і міжрегіональними дослідницькими групами за пріоритетними напрямками.*

Це зауваження частково враховане в рамках прийнятих НАН нових нормативних актів щодо фінансування за бюджетною програмою КПКВК 6541230 «Підтримка розвитку пріоритетних напрямів наукових досліджень». Цими положеннями дозволено залучати фахівців з різних установ різних регіонів до виконання проєктів цільових академічних програм наукових досліджень, що вже було реалізовано під час конкурсного відбору проєктів для виконання у 2020-21 рр. Наразі більшість академічних програм є міжрегіональними.

- *Значно підвищити частку конкурсного фінансування досліджень, зі збільшенням розміру грантів, зменшенням їхньої кількості, фокусуванням на пріоритетних напрямках і обов'язковим залученням зовнішніх експертів, сконцентрувати додаткові кошти на конкретних напрямках (придбання і модернізація обладнання під конкретні наукові програми розвитку і посилення профілю*

інституту/консорціуму, міжнародна кооперація і співпраця з реальним сектором на умовах співфінансування, додаткова підтримка досліджень високого рівня).

Зауваження частково враховане в рамках нових положень Порядку конкурсного відбору за бюджетною програмою КПКВК 6541230 «Підтримка розвитку пріоритетних напрямів наукових досліджень». Разом з тим, слід зазначити, що відповідні положення про експертизу поданих на конкурс проектів за бюджетною програмою КПКВК 6541230 вимагають суттєвого доопрацювання.

- *Створювати мережі спільних (університети – установи НАНУ - підприємства) офісів комерціалізації технологій за окремими напрямами. Посилити співпрацю із ЗВО, створювати спільні дослідницькі та навчальні структури високого рівня.*

Роботу в цьому напрямі розпочато. Київський академічний університет НАН та МОН України спільно з технопарком “Berlin Adlershof” виступили ініціаторами створення інноваційного технологічного парку «Академ-сіті» на базі інститутів Академмістечка. Вже проведено ряд консультацій з директорами інститутів щодо створення такого парку. Наразі коштом німецької сторони реалізується пілотний проєкт «Наукове обґрунтування створення технологічного парку Академ-сіті», підтриманий Міністерством освіти і науки ФРН.

Нові рекомендації (2020):

- збільшити обсяг конкурсного фінансування за бюджетною програмою КПКВК 6541230, зокрема з метою відновлення фінансування конкурсу молодіжних лабораторій та молодіжних груп вчених;
- активізувати роботу із внутрішньої реорганізації наукових установ на рівні структурних підрозділів шляхом ліквідації та реорганізації неефективних підрозділів; з реорганізації шляхом об'єднання споріднених наукових установ, особливо розташованих в одному регіоні, з метою зменшення адміністративних витрат;
- для виконання попереднього завдання, провести атестацію працівників, використовуючи як основні кількісні міжнародно визнані критерії ефективності наукової роботи (диференційовані за науковими дисциплінами);
- планомірно збільшувати базове фінансування на одного співробітника для установ, що показують найвищі питомі кількісні показники продуктивності праці, порівняно із іншими установами відділення чи секції;
- активно залучати до процедур внутрішнього оцінювання (проєктів, звітів, установ і т.ін.) зовнішніх, у першу чергу – закордонних експертів;
- провести ліквідацію неефективних наукових установ та об'єднання наукових установ з однаковими (дуже подібними) науковими профілями;
- переглянути стратегію використання надлишкових площ/майна і звернутися до уряду з відповідними пропозиціями;
- переглянути стратегію діяльності за напрямом трансферу технологій;
- кардинально активізувати міжнародну діяльність з метою отримання фінансування із зовнішніх джерел, зокрема рамкової програми Горизонт 2020 та її продовження -- Горизонт-Європа, конкурсів інших відомих

міжнародних фондів та організацій (CNRS, DFG, Royal Society, NIH, NATO SPS тощо). З цією метою: застосовувати матеріальне та моральне заохочення працівників наукових установ до конкурсів за цими програмами; внести зміни у контракти керівників наукових установ, які би стимулювали їх до організації активної участі науковців установи в таких конкурсах; суттєво підвищити вагу успіхів в таких конкурсах у підсумкових балах державної атестації;

- провести організаційну роботу з метою підписання дво- та багатосторонніх договорів з науковими організаціями провідних країн ЄС та світу (США, Великобританії, Японії, Канади, Австралії) для проведення спільних наукових досліджень на конкурсній основі; збільшити фінансування таких договорів за рахунок додаткового бюджетного фінансування НАНУ за програмою КПКВК 6541230.
- розглянути питання про доцільність створення у НАНУ централізованої бази всіх публікацій підпорядкованих наукових установ, які індексуються у Web of Science та/або Scopus

Зауваження, що впливають з аналізу звіту ГРБК:

- *низька публікаційна активність.* Загалом публікаційна активність залишається низькою: протягом 2017-2019 років на 1 наукового співробітника припадало в середньому 1,2 публікації у наукових періодичних виданнях на рік. Разом з тим, можна відзначити і позитивну тенденцію – відсоток публікацій у виданнях, що індексуються провідними наукометричними базами WoS/Scopus, суттєво зріс від 22% у 2017 р. до 28,5% у 2019 р., і за цим показником НАН залишається лідером серед всіх ГРБК;

- дисбаланс у публікації монографій, виданих за кордоном і в Україні: значна частка опублікованих за кордоном монографій видана у маловідомих видавництвах, іноді з сумнівною репутацією;

- *старіння наукового складу, що загрожує збереженню наукового потенціалу НАНУ (хоча слід відзначити, що недостатність притоку молоді є загальною проблемою всієї наукової сфери України).* Проблема залишається актуальною, відсоток молодих вчених продовжує знижуватися (18,5% в 2017 р., 14,9% в 2019 р.), а відсоток науковців пенсійного віку росте (39,7% у 2017 р., 41,5% у 2019 р.). За п'ять років кількість молодих вчених зменшилась майже на третину. Слід відзначити, що у 2018 р. НАН України за підтримки Кабінету Міністрів України започаткувала гранти НАН України дослідницьким лабораторіям/групам молодих вчених НАН України для проведення досліджень за пріоритетними напрямками розвитку науки і техніки та успішно провела два конкурси, але наразі фінансування за цим напрямком скорочено, що є негативним чинником;

- *слабко використовуються можливості щодо проведення внутрішньої реорганізації установ, скорочення неефективних підрозділів та адміністративного апарату;* Із звіту незрозуміло, чи проводилася реорганізація та скорочення підрозділів/установ. У звіті 2018 р. згадуються 179 наукових бюджетних установ, у звіті 2020 р. мова йде про 160 наукових установ та 36 організацій дослідно-виробничої бази;

- частка фінансування, що розподіляється на конкурентній основі, за минулі два роки суттєво знизилась (з 40% у 2017 р. до менше 25% у 2019 р.), у той час як НК рекомендував *частку конкурсного фінансування досліджень підвищити.*

- фінансування ДіР за рахунок коштів спеціального фонду державного бюджету, яке зростало впродовж 2015-2017 рр. від 588 до 823 млн.грн на рік, у 2018-2019 роках знову знизилася до рівня 614-616 млн.грн. на рік

- позитивно слід відзначити, що НАНУ залучила позабюджетних коштів (без урахування іноземних грантів): у 2018 р. 914.5 млн.грн., у 2019 – 1208 млн.грн., що становить близько 25 відсотків від фінансування академії за загальним фондом держбюджету;

- станом на 01.01.2019 приблизно 12% загальної площі приміщень наукових чи науково-технічних підрозділів НАН здавалося в оренду. В середньому, один квадратний метр здаваних в оренду площ приніс Академії в 2019 році 730 гривень. Очевидно, слід радикально переглянути стратегію використання надлишкових площ; доцільно ініціювати зміни до ЗУ “Про наукову і науково-технічну діяльність” щодо запровадження для наукових установ інструментів сталого фонду (ендаументу) за аналогією з подібним інструментом для ЗВО, передбаченим ЗУ “Про вищу освіту”;

- у той час як у 2017 році НАН уклала 95 ліцензійних та інших угод на використання об'єктів права інтелектуальної власності, цей показник різко впав у 2018 році до 26 угод і дещо покращився у 2019 р. (56 угод). У цілому інтенсивність трансферу технологій залишається невисокою, що потребує серйозного перегляду ефективності поточної стратегії за цим напрямом діяльності;

- наведений у анкеті перелік основних наукових досягнень виглядає обраним довільно, має явний перебік у бік фізико-математичних наук, і свідчить про серйозні недоліки системної роботи в НАН щодо визначення критеріїв відбору відповідної інформації, хоча саме найкращі наукові результати мають бути основою для пропаганди та популяризації наших наукових досягнень та їхніх авторів, зокрема і з метою легітимізації фінансування науки в очах платників податків;

- попри велику кількість задекларованих проєктів із закордонними партнерами їхнє фінансування знаходиться на досить низькому рівні (зокрема, 609 тис. євро за 2019 р. за програмою “Горизонт-2020”). Слід зазначити, що система обліку проєктів з міжнародним фінансуванням є недосконалою.

Національна академія педагогічних наук України (НАПНУ)

Загальний висновок:

незважаючи на окремі позитивні зрушення (істотне підвищення частки публікацій у WoS/Скопус), наукова та практична цінність результатів діяльності академії, як і раніше, викликає серйозні сумніви, а суттєвий перетин функцій НАПНУ і МОН свідчить про неефективність фінансування наукової діяльності цього ГРБК.

Рекомендації:

якнайскоріше провести державну атестацію установ НАПНУ та всебічну оцінку результатів її діяльності з обов'язковим залученням виключно зовнішніх, бажано закордонних, незалежних експертів; на основі результатів атестації провести реорганізацію НАПНУ та її установ з акцентом на якість наукової продукції та уникнення дублювання функцій МОН (відповідно до процедури, рекомендованої робочою групою Національної ради України з питань розвитку науки і технологій з питань підготовки пропозицій щодо змін до законодавства для забезпечення реформи Національної академії наук та національних галузевих академій наук).

Зауваження, що впливають з аналізу звіту ГРБК:

- у 2018 р. НК відзначав роздутість організаційної структури Академії (5 відділень, до яких належать 10 інститутів та 5 інших установ). Згідно звіту (анкеті), кількість "інших установ" зменшилася з 5 до 2, кількість інститутів (10) залишилася незмінною. Разом з тим, причини такого зменшення не пов'язані з реорганізацією установ. Університет менеджменту освіти офіційно не має наукових співробітників, а Навчально-науковий центр професійно-технічної освіти і Педагогічний музей просто передані на баланс міського бюджету. Як і раніше, неясно, який стосунок до педагогічних наук має Інститут соціальної та політичної психології. **Таким чином, проблемний момент зберігається.**
- У 2018 р. НК відзначав дисбаланс кадрового складу – надмірну кількість працівників, що не є науковцями, та працівників керівних органів. Відбулося суттєве скорочення персоналу, з 1525 осіб у 2017 р. до 1097 осіб у 2019 р. Частка науковців у загальній кількості зайнятих зросла з 56% у 2017 р. до 72% у 2019 р. Разом з тим, скорочення досягнуте головним чином за рахунок допоміжного та технічного персоналу (що був скорочений в 4 рази, з 412 осіб у 2017 р. до 103 осіб у 2019 р.). При цьому кількість зайнятих осіб, що не залучені до наукової діяльності, скоротилася на 28%, але наразі має тенденцію до росту (263 особи у 2017 р., 175 осіб у 2018 р., 204 особи у 2019 р.), а кількість наукових працівників скоротилася на 7% і демонструє тенденцію до зниження (850 осіб у 2017 р., 806 осіб у 2018 р., 790 осіб у 2019 р.).

Кількість працівників керівних органів згідно звіту скоротилася з 53 осіб у 2017 р. до 31 особи в 2019 р. Разом з тим, за інформацією, наведеною на сайті НАПНУ, лише в апараті Президії налічується 26 осіб. Враховуючи, що в дирекції кожної установи НАПНУ працює від 3 до 5 осіб (директор, заступники, вчений секретар), реальна кількість працівників керівних органів має складати не менше ніж $26+3*15 = 71$ особу, що викликає сумніви в коректності наведеної у звіті інформації. **Таким чином, хоча зауваження частково враховані, кадровий склад зберігає ознаки дисбалансу.**

- У 2018 р. НК відзначав *завищену кількість академіків (78 дійсних членів, 92 члени-кореспонденти) відносно загальної кількості співробітників Академії: на одного академіка або члена-кореспондента припадає близько 5 наукових співробітників*. Наразі в НАПНУ 77 академіків та 95 членів-кореспондентів, кількість науковців скоротилася на 7%, тому зауваження про завищену кількість академіків зберігається.
- У 2018 р. НК відзначав *непомірно низьку частку (менше 2%) публікацій у виданнях, що індексуються Скопус/ВоС*. Згідно звіту, частка публікацій в журналах, що індексуються Скопус/ВоС, суттєво зросла і демонструє тенденцію до подальшого росту (1,7% у 2017 р., 4,1% у 2018 р., 6,3% у 2019 р.), але все ще залишається дуже малою навіть порівняно з показниками НАНУ (22%). У середньому один науковець Академії має 3,44 публікації у періодичних виданнях на рік, з яких 0,2 публікації індексуються Скопус/ВоС (іншими словами, у середньому лише один з п'яти науковців спроможний раз на рік опублікувати одну статтю, що попадає у провідні наукометричні бази). Тож, хоча **академія суттєво покращила свої показники, проблема залишається актуальною**.
- У 2018 р. НК відзначав, що *велика кількість наведених у звіті даних про найважливіші досягнення Академії виглядають незрозумілими навіть з формальної точки зору, а з переліку досягнень можна зробити висновок, що велика частина функцій НАПНУ перетинається з повноваженнями МОН як ЦОВВ, що формує державну політику в галузі освіти*. Повністю зберігається зауваження щодо сумнівного характеру наукових досягнень: чи можна вважати серйозною наукою "розроблення організаційно-методичних засад утворення, функціонування та реалізації діяльності інклюзивно-ресурсних центрів" або "створення педагогічної системи консультування учнівської молоді з розвитку кар'єрної компетентності"? Є запитання й до новизни отриманих результатів. Так, до основних результатів 2018 р. згідно звіту належить "обґрунтування принципу людиноцентризму й дитиноцентризму як базового для розвитку освіти", хоча відповідна монографія В.Г.Кременя, на яку посилаються автори звіту, вийшла в 2018 р. вже третім виданням. Серед наукової продукції академії згадується, зокрема, державний стандарт початкової загальної освіти – документ, офіційним розробником якого було МОН. Про рівень практичної цінності наукових результатів яскраво свідчить те, що в 2019 р. в Електронній бібліотеці НАПНУ було 47,7 тис. читачів, при тому що в Україні є понад 700 тис. педагогічних та науково-педагогічних працівників (від дошкільної до вищої освіти). **Таким чином, зауваження є актуальним. Наукова та практична цінність переважної більшості наукових продуктів академії, як і раніше, викликає великі сумніви (серед поодиноких винятків – методичний супровід навчання дітей з особливими потребами)**.
- Бюджетне фінансування НАПНУ зросло на 22% (з 114 млн.грн. у 2017 р. до 140 млн.грн. у 2019 р.) при скороченні загальної кількості працівників на 28%. Усі бюджетні кошти виділяються як базове фінансування (бюджетне фінансування на конкурсній основі відсутнє повністю). Фінансування з міжнародних та іноземних джерел зменшилося майже вдвічі, з 1,95 млн.грн. у 2017 р. до 0,99

млн. грн. у 2019 р. Інші джерела фінансування (за рахунок коштів спецфонду) у звіті не вказані, хоча ще у 2017 р. обсяг такого фінансування складав 5,3 млн.грн.

Можна зробити висновок, що академія не докладає достатніх зусиль ні до залучення додаткового фінансування, ні до підвищення внутрішньої конкуренції шляхом конкурсного фінансування. Ймовірно, це пов'язано з низькою практичною та науковою цінністю виконуваних досліджень.

- У розділі звіту про оновлення матеріально-технічної бази та розвиток інфраструктури говориться виключно про ремонти, закупівлю офісного обладнання та придбання літератури; жодне наукове або навчальне обладнання не згадується.
- Текст, присвячений SWOT-аналізу діяльності НАПНУ, свідчить про відсутність самокритичності. Всі проблеми НАПНУ, на думку авторів звіту, спричинені лише зовнішніми факторами. Дані в цьому розділі наведені станом на 2017 р. На що спирається впевненість авторів у тому, що НАПНУ справді "здійснює наукове та методичне забезпечення розвитку системи освіти", зі звіту неясно. Недоліків у своїй власній діяльності автори не вбачають у принципі. Подібна позиція викликає обґрунтовані сумніви у здатності цієї установи виправити свої недоліки і підштовхує до думки про необхідність її докорінної реорганізації.

Національна академія медичних наук України (НАМНУ)

Загальний висновок:

Хоча показники публікаційної активності академії суттєво покращились порівняно із 2017 роком, загалом вона залишається низькою. Станом на 2020 рік та порівняно із 2017 р. (попередніх рекомендації НК щодо цього ГРБК) можна зробити висновок, що основна діяльність НАМНУ і надалі в основному сконцентрована на наданні медичних послуг. Наукові та науково-прикладні дослідження не є пріоритетом академії ані за часткою фінансування, ані за часткою залученого персоналу, що ставить під сумнів мету функціонування НАМНУ як національної галузевої академії.

НК констатує загалом низьку та вкрай нерівномірну між установами ефективність використання бюджетних коштів, що спрямовуються на фундаментальні та прикладні наукові дослідження.

Рекомендації:

Питання про доцільність збільшення бюджетного фінансування може бути вирішене тільки після проведення в стислі строки державної атестації всіх установ НАМНУ за об'єктивними критеріями продуктивності праці та розгляду питання про доцільність подальшого перебування окремих установ у складі НАМНУ та реорганізації (оптимізації) низки інших установ НАМНУ.

Зауваження, що впливають з аналізу звіту ГРБК:

- Наукові співробітники становлять лише 31% від усього штату працівників (у еквіваленті повної зайнятості), при цьому з науковим ступенем лише 17 % (збільшення на 3 % порівняно із 2017 р.). Серед науковців відносно велика частка осіб пенсійного віку – 24%, та дуже низька частка працівників молодого віку (до 35 р) – 11,5%.
- У НАМНУ за державні кошти проводяться в основному **прикладні дослідження**, результати яких патентуються та впроваджуються лише на національному рівні. На основі звіту НАМНУ реальний рівень впроваджених розробок неможливо оцінити у контексті їхньої конкурентоздатності на міжнародному ринку, оскільки у звіті не зазначено кількість отриманих Академією міжнародних патентів. У звіті вказано **273 отриманих установами НАМНУ патенти у 2019 р.**, за цей же період надходження від ліцензійної діяльності склали **220 тис. грн.**, що вкрай мало, порівнюючи із обсягом запатентованих винаходів та корисних моделей. Виникає обґрунтоване припущення, що якість абсолютної більшості патентів не дає жодної перспективи на практичну реалізацію.
- **Фінансування фундаментальних досліджень за рахунок коштів загального фонду державного бюджету у 2019 р. складало 84,9 млн. грн. на 86 проєктів**, що відповідає трохи менше 1 млн. грн. на проєкт. У порівнянні із 2017 р. обсяг відповідного фінансування зріс на 40%, що суттєво випереджає темпи інфляції. **Фінансування прикладних досліджень за рахунок коштів загального фонду державного бюджету у 2019 р. складало 280,8 млн. на 291 проєктів**, що також відповідає трохи менше 1 млн. грн. на проєкт. Порівняно із 2017 р. обсяг відповідного фінансування зріс на 70%. Разом з тим є очевидним, що за 1 млн.

гривень неможливо виконати проєкт із прикладних досліджень на високому рівні, тому кількість таких проєктів має бути оптимізована з метою підвищення їх якості. Окрім цього, у звіті вказано **майже 80 млн. грн** у 2019 р. на проведення досліджень і розробок за рахунок **коштів спеціального фонду державного бюджету**, використаних на виконання 359 проєктів (не зрозуміло однак, що це за проєкти та на яких умовах розподілялись відповідні кошти).

Враховуючи задеклароване за цей період майже 30% скорочення числа співробітників НАМНУ, залучених до виконання наукових (науково-технічних) робіт, можна зробити висновок, що умови бюджетного фінансування значно покращились.

- Додаткове фінансування досліджень за рахунок зовнішніх грантових коштів є вкрай низьким – 4,4 млн. грн. у 2019 р.
- Слід констатувати низький в середньому рівень публікаційної активності науковців НАМН. За даними аналізу наукометричної бази даних Скопус за 2019 р. проіндексовано 292 статті працівників НАМНУ (у базі даних Web of Science Core Collection - 196 робіт); за 2018 р. проіндексовано 270 статей (у базі даних Web of Science Core Collection - 211 робіт). Хоча ці показники покращились порівняно з 2017 роком - відповідно 164 у базі даних Скопус та 135 - у WoS), така кількість публікацій, доступних на міжнародному рівні, є все ж неприпустимо низькою, оскільки відповідає приблизно 0,12 публікації на рік на одного наукового працівника (це відповідає використанню приблизно 1,5 млн. грн. бюджетних коштів із загального та спеціального фондів на 1 публікацію у базі даних Скопус). Для порівняння: у НАНУ цей показник у понад 3 рази вищий.
- Наведені НАМНУ у звіті дані щодо кількості публікацій (напр. за 2019 р. 526 у базі даних Скопус) є у 1,8 рази вищими за реальні показники, що вказує на їх штучне завищення. Також слід вказати, що НАМНУ не виконала рекомендацію НК 2018 р. щодо реєстрації профілю організації у міжнародних базах даних та вимоги до всіх наукових працівників вказувати поряд із назвою установи й уніфіковану назву НАМНУ в афіліації при публікаціях, що ускладнює верифікацію даних звіту.
- Якщо виходити з реальних даних аналізу наукометричної бази даних Web of Science, частка публікацій НАМН, що індексуються в цій базі, складає близько 6% від загальної кількості публікацій (за даними Scopus - близько 8%).
- Щодо публікаційної активності слід підкреслити, що фактично лише три установи НАМНУ продукують прийнятну кількість наукових результатів, які публікуються в помітних на світовому науковому рівні виданнях. Це - ДУ «Інститут геронтології ім. Д.Ф. Чеботарьова НАМН України», ДУ «Національний науковий центр радіаційної медицини НАМН України», ДУ «Інститут ендокринології та обміну речовин ім. В. П. Комісаренка НАМН України». Ці три установи разом продукують понад 40% статей НАМНУ, індексованих у Скопус.

Зросло число публікацій у ДУ «Інститут нейрохірургії ім.акад. А.П.Ромоданова НАМН України», ДУ «Інститут медичної радіології ім.С.П. Григор'єва НАМН України», хоча в середньому лише одна з десяти їхніх публікацій індексується в провідних наукометричних базах. Втратили науковий потенціал такі потужні в минулому інститути, як ДУ «Національний інститут серцево-судинної хірургії

імені М.М.Амосова НАМН України» та ДУ «Національний інститут хірургії та трансплантології ім. О.О.Шалімова НАМН України», їхня публікаційна активність є на дуже низькому рівні.

- У складі НАМНУ існують **установи-«аутсайтери»**, публікаційні показники яких є вкрай незадовільними, що викликає питання щодо доцільності їх перебування у складі НАМНУ та бюджетного фінансування відповідних науково-дослідних тем. Наприклад, порівняємо два інститути з практично однаковою назвою і кількістю працівників, залучених до виконання наукових (науково-технічних) робіт - ДУ "Інститут загальної та невідкладної хірургії ім. В.Т. Зайцева НАМН України" та ДУ «Інститут невідкладної і відновної хірургії ім. В.К. Гусака НАМН України». У першого, хоч і переважна кількість публікацій в маловідомих виданнях, але проіндексовано 11 праць у WoS та/або Скопус, а в другому Інституті не індексовано жодної праці. Виникає природне питання про доцільність існування ДУ «Інститут невідкладної і відновної хірургії ім.В.К. Гусака НАМН України» як наукової установи Академії.

Низькими є показники провідної установи держави у галузі епідеміології Інститут епідеміології та інфекційних хвороб імені Л.В. Громашевського НАМН України - 27 публікацій, індексованих у Скопус за 2018—2019 рр. Тобто один структурний підрозділ Інституту продукує приблизно одну статтю на рік. Виникає важливе питання про малопомітний внесок цієї установи в боротьбу із пандемією COVID-19. Попри те, що Інститут себе позиціонує як *«головна наукова установа, яка визначає науково-обґрунтовану політику в галузі забезпечення епідемічного благополуччя країни, стратегію та тактику боротьби з інфекційними хворобами»* (див. сайт інституту), абсолютно незрозуміло, в чому це виявилось протягом березня—червня 2020 року. В Інституті не розроблено ані тестів для виявлення цього коронавірусу, ані моделей для прогнозування розповсюдження пандемії в Україні. Замість наукових спроб розробки ліків проти COVID-19, в інформаційному просторі країни з'явилися повідомлення від НАМНУ, що такий препарат вже існує, хоч не було надано жодних клінічних доказів. На фоні аналогічних закордонних установ ефективність цього Інституту щодо наукового супроводу боротьби із пандемією COVID-19 є вкрай низькою.

- Аналіз п.6--п.10 звіту вказує на такі недоліки: а) не проведено критичного аналізу відмінностей у продуктивності праці (тобто ефективності використання бюджетних коштів) між різними установами Академії (див. приклади вище); б) співробітниками НАМНУ у 2019 р. захищено 36 докторських та 155 кандидатських дисертацій (для порівняння у 2017 р. відповідні показники склали 33 докторські та 146 кандидатських дисертацій), тобто кількість захистів суттєво не змінилась, але загальна кількість наукових співробітників при цьому скоротилась на третину, що ймовірно вказує на зниження вимог до дисертацій, захищених співробітниками академії; в) із 40 фахових наукових видань установ НАМНУ лише 3 (тобто лише 7,5%) належать до категорії «А». Тому виникають сумніви щодо доцільності витратити бюджетні кошти на інші 37 видань.

Національна академія правових наук України (НАПрНУ)

Загальний висновок: Академія виконує важливу функцію науково-експертного забезпечення діяльності уряду і Верховної ради України в розробці нормативно-правових актів. Хоча є суттєвий прогрес у публікаційній активності, в цілому вона залишається на низькому рівні.

Рекомендації:

Зважаючи на те, що в Академії лише 6 науково-дослідних інститутів, слід переглянути кількість відділень та регіональних центрів у бік їх скорочення або об'єднання. Підвищити частку прикладних досліджень та активність у залученні додаткового фінансування. Підвищити публікаційну активність у рейтингових журналах, створити профіль ГРБК у наукометричних базах. Розширювати міжнародну співпрацю.

Зауваження, що впливають з аналізу звіту ГРБК:

- Частка публікацій у виданнях, які індексуються наукометричними базами Web of Science і Scopus, суттєво зросла від 1% від загальної кількості в 2017 р. до 6,4% у 2018 р. і 15% у 2019 р. У той же час, це відповідає приблизно 0,3 публікації в таких виданнях на рік на одного наукового працівника, що є досить низьким показником. Із урахуванням інших публікацій ця величина зростає до 2 публікацій/рік на наукового працівника, що є теж невисоким показником для галузі.
- До складу Академії входять 5 відділень (відділення теорії та історії держави і права; відділення державно-правових наук і міжнародного права; відділення цивільно-правових наук; відділення екологічного, господарського та аграрного права; відділення кримінально-правових наук), що об'єднують 6 НДІ, з яких 3 розташовані в Києві і 3 в Харкові. Крім того, в Академії функціонують 4 регіональних центри, створені для правового забезпечення запитів регіональних органів влади. Але наукові установи Академії входять лише до складу Київського регіонального центру. Наукові установи в інших регіональних центрах належать до інших ГРБК і відповідно ними фінансуються. Тобто структура Академії виглядає досить громіздкою порівняно із невеликою кількістю наукових установ і потребує реорганізації.
- Надмірно великою є частка академіків та членів-кореспондентів у загальній кількості працівників, залучених до виконання наукових робіт (146 з 379, або 38,5%)
- Позитивно можна відзначити віковий баланс кадрового складу: вдвічі більша кількість наукових працівників віком до 35 років порівняно із кількістю наукових працівників віком понад 60 років, Середній вік наукових співробітників НАПрНУ в 2019 році становив 45 років.
- Обсяг бюджетного фінансування за звітний період суттєво (на 19%) збільшився. Практично всі ці кошти є базовою складовою частиною, конкурсний складник майже відсутній. Викликає подив те, що всі ці кошти віднесено до фундаментальних досліджень, фінансування прикладних досліджень відсутнє – хоча розробка правових нормативних документів із наступним їх впровадженням у законодавство є прикладним, а не фундаментальним

дослідженням.

- Також за звітний період суттєво зменшилась кількість пропозицій та зауважень на проекти нормативно-правових актів, наданих центральним органам влади. За звітний період було впроваджено 14 наукових розробок, однак практично всі вони належать лише до кримінального законодавства.
- єдиним позабюджетним джерелом фінансування є міжнародний проект з обсягом фінансування біля 10 тисяч доларів США;
- звіт містить **недостовірні дані**; реальна кількість публікацій у 2019 р. у виданнях, віднесених до квірталів Q1/Q2, є 9, а не 16, як зазначено у звіті; хоча у звіті стверджується, що за звітний період внаслідок недофінансування було звільнено 94 співробітники, це ніяк не відображено в даних щодо кількості працівників (372 у 2017 р., 383 у 2018 р., 379 у 2019 р.);
- в академії працює 150 сумісників та 173 штатних працівники, залучених до виконання наукових (науково-технічних) робіт; при цьому середній рівень зайнятості складає 83%, а у п.10 звіту зазначено, що «Науковці працюють у режимі неповного робочого часу, змушені брати відпустки без збереження заробітної плати, переходити на 0,75, 0,5, а то і 0,25 посадового окладу» - тож така кадрова політика викликає подив.
- слід позитивно відзначити продовження видання академією англійською мовою у британському видавництві Wildy Simmonds & Hill Publishing багатотомної монографії «Правова доктрина України», а також видання Великої української юридичної енциклопедії та участь у міжнародній співпраці в рамках проекту «Надання Україні технічної допомоги в створенні спеціалізованого суду з інтелектуальної власності», який виконується за підтримки Міністерства міжнародного розвитку та Міністерства закордонних справ Великої Британії із надання технічної допомоги «На підтримку створення та діяльності спеціалізованого суду з питань ІВ в Україні».

Національна академія мистецтв України (НАМУ)

Загальний висновок:

Зробити висновки про якість наукових результатів та ефективність використання бюджетних коштів за матеріалами звіту неможливо, оскільки **ніякої інформації про наукові досягнення академія не надала.**

Рекомендації:

Провести державну атестацію двох наукових установ академії і на основі її результатів проаналізувати науковий рівень та перспективи розвитку цих установ та академії в цілому. Впровадити конкурсний складник фінансування. Розширити міжнародне співробітництво за рахунок долучення до міжнародних проектів та грантів, оскільки серед сильних сторін діяльності НАМУ вказується на широкі міжнародні зв'язки, досвід співпраці з науковцями й митцями багатьох країн.

Зауваження, що впливають з аналізу звіту ГРБК

- подібно до минулих років НАМ України використовує лише базове фінансування своєї діяльності, включно із науковою (за рахунок загального і спеціального фондів державного бюджету, відповідно 20 і 8 досліджень). Як і раніше, жодної фундаментальної наукової теми в НАМ не фінансувалося на конкурсній основі, за рахунок грантів або інших додаткових джерел. Прикладні наукові дослідження не виконуються. Дослідницькі проекти з міжнародним (включаючи Горизонт 20) та іноземним фінансуванням відсутні.
- хоча у звіті вказано, що серед публікацій НАМ України з'явилися ті, які входять до наукометричних баз SCOPUS і/або Web of Science, веб-посилання на ці публікації (незважаючи на вимоги анкети) не наведено, тому перевірити їх наявність важко. Пошук у цих базах за назвами двох інститутів академії не дав жодних результатів, що ймовірно свідчить про недостовірність наданих даних.
- відверто недостовірними є також надані дані про кількість працівників керівних органів (президій, дирекцій, управлінь тощо): у звіті вказано 18 працівників, хоча на сайті академії в розділі «Апарат Президії» вказані 46 осіб. Цей показник є надмірно великим на фоні загальної кількості працівників (133 особи). Слід зазначити, що в попередньому (2018 р.) висновку НК відзначав диспропорцію у фінансуванні Президії.
- незважаючи на вимогу анкети звіту, академія не надала жодної інформації про найважливіші досягнення/результати за останні два роки, обмежившись лише загальним описом напрямів діяльності її двох наукових установ.
- не вказано на залучення вчених НАМУ до міжнародних професійних організацій (хоча наявність широких міжнародних зв'язків та досвіду співпраці з науковцями і митцями багатьох країн відмічається, правда в загальному плані, без конкретизації, як сильна сторона Академії);
- хоча вказано, що науковці НАМУ ініціюють створення і науковий супровід культурно-мистецьких проектів, тобто інститути провадять і прикладні роботи, ця сфера діяльності не врегульована і не знайшла відображення у звіті.
- невирішеною залишається проблема омолодження наукових кадрів Інститутів НАМУ.

Національна академія аграрних наук України (НААНУ)

Загальний висновок:

Академії необхідно провести аналіз результатів здійсненої державної атестації; велика кількість наукових установ, що опинилися у III групі, вказує на доцільність їхньої реорганізації з метою фокусування ресурсів, підвищення якості ДіР та ефективності використання бюджетних коштів.

Слід відзначити, що єдиним аналогом НААНУ (окремою академічною організацією, що фінансується з держбюджету і керує науковими установами аграрного профілю) у країнах ЄС є Румунська академія сільськогосподарських та лісничих наук (але вона підпорядкована профільному міністерству). Всі інші установи з подібними назвами (з наданого НААНУ на запит НК списку) є або освітніми установами, або науковими фаховими товариствами, приватними чи громадськими організаціями, або аграрно-профільними складниками більших організаційних структур, що об'єднують багато галузей науки (на кшталт НАН). Виникає питання щодо доцільності існування НААНУ як державної галузевої академії з правами ГРБК.

Доцільним є проведення аудиту майна та господарської діяльності НААНУ і на основі його результатів вироблення пропозицій до уряду щодо зміни схеми фінансування академії (наприклад, за рахунок приватизації надлишкових земельних ресурсів, змін умов оподаткування ДП, що належать до сфери управління академії).

Рекомендації:

- Скоротити кількість журналів, які видаються установами НААНУ, одночасно продовжувати стимулювати публікацію результатів наукових досліджень, у першу чергу, у міжнародно визнаних авторитетних виданнях, що входять до наукометричних баз Web of Science та/або Scopus.
- Розширити міжнародне співробітництво, а також співробітництво з науковими установами НАН України та університетами.
- Стимулювати процес омолодження кадрів у наукових установах НААНУ.
- Враховуючи, що обсяг податків та зборів, які сплачує НААНУ, значно перевищує фінансування наукових досліджень НААНУ із державного бюджету, доцільно ініціювати зміни у законодавстві з метою звільнення державних підприємств національних академії від оподаткування за умови інвестування відповідних доходів у фінансування прикладних досліджень, розвиток матеріально-технічної бази наукових установ, будівництво житла для молодих вчених тощо.
- установам НААНУ зосередити зусилля на науково-технологічному забезпеченні змін у структурі експорту сільськогосподарської продукції з метою переходу до експорту високотехнологічної продукції з високим рівнем доданої вартості.
- НААНУ слід виконати рекомендацію попереднього аудиту НК у 2017 р. щодо реєстрації профілю організації у міжнародних базах даних та вимоги до всіх співробітників вказувати поряд з назвою установи й уніфіковану назву НААНУ в афіліації при публікаціях.

Зауваження, що впливають з аналізу звіту НААНУ:

- дуже низький показник публікацій в базах Web of Science та/або Scopus на одного науковця, порівняно з іншими галузевими академіями. Навіть за

наданими явно завищеними даними, цей показник складає менше ніж 0,08 публікацій на рік на 1 наукового працівника, реальний же показник у декілька разів менший.

- станом на 17.03.2020 р. з 59 наукових періодичних видань, які належать до сфери управління або перебувають у віданні НААНУ, немає жодного, яке включене до фахових видань категорії «А» Переліку наукових фахових видань України, і лише 21 видання віднесено до фахових видань категорії «Б».
- кількість працівників наукових установ НААНУ, що фінансуються за рахунок коштів загального фонду державного бюджету, за останні 5 років скоротилася більш ніж у 2 рази: з 12,7 тис. осіб до 6,3 тис. осіб (дані зі звіту).
- продовжується відтік висококваліфікованих наукових кадрів, оскільки середньомісячна заробітна плата в наукових установах НААНУ у 2019 році за загальним фондом складала лише 4,1 тис. грн. (згідно зі звітом). Із відсутністю фінансування капітальних видатків безпосередньо пов'язана і проблема забезпечення житлом молодих вчених НААНУ. Лише за останній рік звільнилося 548 працівників.
- у середньому на виконання 1 прикладного проєкту в 2018 р. припадало 160,9 тис. грн., у 2019 р. - 122 тис. грн., що є неприпустимо низьким показником і не дозволяє успішно виконати будь-яку наукову тему прикладного характеру.
- наданий НААНУ звіт містить недостовірні дані щодо кількості працівників (загальна кількість штатних працівників, залучених до виконання наукових (науково-технічних) робіт, в еквіваленті повної зайнятості у 2019 р. становить 6638,7; в анкеті наданий розподіл цієї кількості за категоріями: наукових та науково-педагогічних працівників - 3481 осіб, допоміжний та технічний персонал - 2169,9 осіб, працівники керівних органів - 109 осіб, при цьому сума за категоріями становить 5760 осіб, що на 878 працівників менше, ніж зазначена загальна кількість).
- наданий НААНУ звіт містить **недостовірні, явно завищені дані** щодо кількості публікацій у виданнях, що індексуються наукометричними базами WoS/Скопус, оскільки надана у звіті кількість - 223 публікації - приблизно в 5-10 разів перевищує результати, отримані шляхом прямого аналізу даних цих наукометричних баз. Необхідно наголосити, що на запит НК академією були додатково надані переліки відповідних публікацій, при аналізі яких було встановлено, що у великій кількості наданих публікацій жоден із авторів не має афіліації наукових установ НААНУ або публікація взагалі відсутня у відповідній наукометричній базі даних. **Це дає підстави говорити про подання завідомо недостовірних даних.**
- науково-прикладні розробки Академії (нові сорти, породи, технології тощо) приносять мінімальну кількість позабюджетних коштів. Як впливає із додатку 4 до Звіту, типові договори з агро- та продовольчими фірмами дають лише щонайбільше кілька мільйонів гривень. При відсутності вагомих здобутків у суто науковій діяльності такі цифри є вкрай низькими.
- науковий зміст співпраці НААНУ із найбільшими агрохолдингами, такими як ТОВ «НІБУЛОН», Українська зернова асоціація, Кернел, виглядає незрозумілим. Стверджується, що за розробленим стандартом ДСТУ 3768:2019 додана вартість становить 560 млн. грн., але ж вона стосується цих агрофірм, а не НААНУ.

- Низка прикладів співпраці НААНУ, наведених в додатку 4 до Звіту, не стосуються періоду 2018-2019 рр., в інших прикладах не вказано жодних дат або наведено нерелевантні приклади, вживається неадекватний ринковій економіці термін “економічний ефект”. Все це знову дає підстави **говорити про подання звідомо недостовірних даних.**

Позитивно можна відзначити:

- те, що вчені НААНУ протягом 2018-2019 рр. були залучені до 2-х дослідницьких проєктів програми Горизонт 2020 (хоча загальна сума їхнього фінансування складала лише 35,8 тис. євро).
- підтримку академією низки унікальних наукових об’єктів, які мають статус національного надбання, зокрема банк генетичних ресурсів рослин України (Інститут рослинництва імені В. Я. Юр’єва НААН); банк штамів мікроорганізмів для потреб ветеринарної медицини (Інститут ветеринарної медицини НААН); колекція корисних ґрунтових мікроорганізмів для підвищення врожайності сільськогосподарських культур (Інститут сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва НААН); банк генетичних ресурсів сільськогосподарських тварин (Інститут розведення і генетики тварин ім. М.В.Зубця НААН); колекція тварин зоопарку Біосферного заповідника «Асканія-Нова» (Біосферний заповідник «Асканія-Нова» імені Ф. Е. Фальц-Фейна НААН); банк моноспецифічних імунодіагностиків (Інститут тваринництва НААН); колекція культур клітин для ветеринарної медицини і біотехнології (Національний науковий центр «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини»); колекція генетичних ресурсів шовковичного шовкопряда (Національний науковий центр «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини»); колекція генофонду шовковиці (Національний науковий центр «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини»); фонд видань на сільськогосподарську тематику, виданих у ХІХ ст. (Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН); колекція збудників інфекційних хвороб тварин (Національний науковий центр «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини»).

Міністерство охорони здоров'я України (МОЗ)

Загальний висновок:

Незважаючи на щорічне збільшення кількості якісних наукових публікацій і наукових досягнень, публікаційна активність у перерахунку на кількість наукових працівників залишається дуже низькою, що свідчить про низьку ефективність використання бюджетних коштів для проведення наукових досліджень у більшості установ МОЗ.

Продовжується відтік наукової молоді: частка наукових працівників віком до 35 років складає біля 17%, що на 3% менше ніж у 2017 році.

Слабка міжнародна інтеграція, низька питома публікаційна активність, значна частка публікацій в журналах, які не є фаховими медичними виданнями, низька якість наукових періодичних видань, засновниками яких є юридичні особи, які підпорядковані МОЗ.

Великою проблемою є академічна недоброчесність, яка спостерігається в багатьох наукових установах/ЗВО МОЗ.

Рекомендації:

У складній епідеміологічній ситуації, у якій опинилася Україна, варто рекомендувати спрямувати додаткове фінансування на проведення наукових досліджень, орієнтованих на безпеку нації, на створення матеріально-технічної бази в медичних університетах, створення університетських клінік, запрошення провідних міжнародних вчених для створення наукових лабораторій при медичних університетах. При цьому кошти мають розподілятися виключно на конкурсних засадах з високими вимогами як до проектів і їх керівників, так і до рівня їх виконання.

Передбачати фінансування із державного бюджету на закупівлю обладнання. Залучати іноземних експертів для оцінки проектів наукових досліджень чи розробок.

Зауваження, що впливають з аналізу звіту ГРБК:

- Порівняно з 2017 роком, суттєво зросла кількість наукових працівників та частка науковців із науковим ступенем (~73%). При цьому обсяг загального фінансування суттєво не змінився з 2017 року та у 2019 році складав 135 млн. грн., основна частина коштів державного бюджету спрямована на фінансування прикладних досліджень. Згідно звіту, у наукових установах та підрозділах МОЗ базове фінансування відсутнє, є тільки конкурсне.
- Результати прикладних досліджень патентуються та впроваджуються лише на національному рівні.
- **Науково-публікаційна активність.** Кількість публікацій у виданнях, що обліковуються Scopus та/або WoS, згідно звіту МОЗ складає у 2018 році – 2529, у 2019 році – 2764 публікацій. НК у 2017 році рекомендував ГРБК створити свій профіль у базах даних Web of Science та/або Scopus, проте рекомендація не була виконана, що утруднює верифікацію даних. Пошук у базі Scopus за 2019 рік документів з адресою “Ukraine” і словом “Health” в афіліації дає всього 470

документів, тобто в шість разів менше, ніж заявлена у звіті кількість, що викликає обґрунтовані сумніви в достовірності наданих даних. Навіть якщо прийняти вказані у звіті дані, то вони відповідатимуть публікаційній активності приблизно 0,2 статті у Scopus/WoS на рік на одного наукового працівника, що є невисоким показником.

- **Наукова/науково-технічна продукція.** У надісланому МОЗ переліку основних наукових досягнень за 2018-2019 роки, значну кількість (30%) складають публікації спільно із вченими-хіміками в журналах, які не є фаховими медичними виданнями. У найбільш рейтинговій публікації (журнал першого квартіля Allergy: European Journal of Allergy and Clinical Immunology; Q1 - Immunology and Allergy) крім одного автора з Української медичної стоматологічної академії (Полтава) є ще 121 автор з 133 організацій. Це свідчить про низький власний науковий потенціал наукових підрозділів МОЗ.
- **Видавнича активність.** Якість наукових періодичних видань, засновниками яких є юридичні особи, підпорядковані МОЗ, залишає бажати кращого. Так, із 171 видання у 2019 році тільки 5 входять до категорії «А» Переліку наукових фахових видань України (7 з 164 у 2018 році).

Кількість працівників установ МОЗ, які є членами редколегій періодичних видань, що входять до наукометричних баз Scopus/Web of Science, провідних закордонних видавництв або редакторами монографій, вказана не зовсім коректно. Наприклад, Фізіологічний журнал не входить до Scopus/Web of Science; деякі з вказаних членів редколегій не є штатними співробітниками установ МОЗ; науковий журнал "Наука и инновация" (Таджикістан) навряд чи можна віднести до «провідних закордонних видавництв». Сумніви викликає також якість видання "The European Journal of Biomedical and Life Sciences". Загалом, інформація в цьому розділі представлена некоректно, і її було важко перевірити.

- **Підготовка наукових кадрів.**

У спеціалізованих вчених радах установ МОЗ щорічно захищається більш ніж 400 кандидатів наук (PhD) та більше 100 докторів наук. Але якість цих робіт та рівень академічної доброчесності залишають бажати кращого. Зокрема, доведені факти плагіату і фальсифікацій в дисертаціях, які були захищені в таких установах: Український науково-дослідний інститут медицини транспорту, Національний інститут раку, Тернопільський, Запорізький, Вінницький, Буковинський, Одеський та Луганський державні медичні університети, Національний фармацевтичний університет, Харківська медична академія післядипломної освіти, НМУ імені О. Богомольця, НМАПО імені П. Л. Шупика.

- Окремо слід сказати про ДП "Український науково-дослідний інститут медицини транспорту", наукові досягнення якої є вкрай сумнівними. Під керівництвом директора цієї установи захищені близько 100 кандидатських і докторських дисертацій, значна частина дисертантів - це головні лікарі, які не мають стосунку до спеціальності, за якою виконувалися роботи. Він же виступає опонентом дисертацій низької якості, є головним редактором журналів «Актуальні проблеми транспортної медицини», «Вісник морської медицини», «Вода: гігієна та екологія», у яких друкуються статті, що не проходять справжнє

незалежне рецензування. Крім того, директор ДП “Український науково-дослідний інститут медицини транспорту” є головним редактором хижачького журналу “Journal of Education, Health and Sport”, який випускається в Польщі. Раніше журнал називався Journal of Health Science, зміна назви відбулася після того, як польські колеги звернули увагу на цей так званий науковий журнал. Варто розглянути питання про доцільність існування цієї установи за державний кошт.

До позитивних моментів варто віднести

- ініціативу МОЗ щодо оцінювання конкурсних проєктів з урахуванням публікаційної активності авторів. Те саме стосується оцінювання успішності виконання проєктів, профінансованих за бюджетні кошти.
- наявність дослідницьких проєктів з міжнародним фінансуванням. У 2019 році частка коштів з міжнародних джерел складала приблизно 5 %.
- збільшення кількості публікацій в журналах медичного профілю Q1 та Q2 кватилей;
- Наказом МОЗ України від 13.12.2019 № 2453 «Про проведення конкурсного відбору проєктів наукових досліджень і розробок» передбачено нові вимоги до учасників конкурсу та критерії оцінки заявки, які враховують передусім наукові статті автора у виданнях, що індексуються у провідних міжнародних наукометричних базах даних Web of Science та/або Scopus. Перевірка доброчесності щодо опублікованих наукових статей здійснювалася Національною науковою медичною бібліотекою України. Фінансування відбувається за рівними для всіх, чесними та прозорими правилами. Встановлені високі вимоги до закладів/установ, які отримали фінансування з держбюджету на проведення наукових досліджень чи розробок: заклади/установи повинні за результатом проведеного наукового дослідження чи розробки опублікувати не менше однієї статті у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних Web of Science та/або Scopus та мають присвоєний кватиль.

Міністерство внутрішніх справ України (МВС)

Загальний висновок:

Головними напрямками усіх НДІ МВС є прикладні ДіР та експертна діяльність, необхідні для забезпечення діяльності Міністерства. Як і за минулий звітний період, лише Український гідрометеорологічний інститут ДСНС та НАН України має значну кількість наукових результатів, інші наукові установи переважно здійснюють експертно-консультаційну діяльність та розробляють науково-технічну продукцію для потреб міністерства.

Рекомендації:

- Залишається актуальною рекомендація 2018 р. розглянути доцільність підтримання статусу наукових установ для тих з них, що не мають вагомий наукової продукції.
- збільшити кількість міжнародних проєктів з іноземними партнерами та частку досліджень, які фінансуються на конкурсній основі.

Зауваження, що впливають з аналізу звіту ГРБК:

- обсяг фінансування ДіР у 2019 р. за рахунок загального фонду державного бюджету близько 78 млн. грн., що становить менше 0,1% від загального бюджету МВС. На одного штатного працівника, залученого до виконання наукових та науково-технічних робіт, припадає близько 22500 грн. з бюджетних коштів на рік, що значно менше, ніж необхідно для повної зайнятості, декларованої в анкеті. Відсутні кошти, отримані на конкурсній основі, а також позабюджетні джерела коштів.
- Наукова і науково-технічна діяльність має майже виключно прикладну спрямованість, пов'язану із забезпеченням потреб Міністерства. Наведено невелике фінансування в обсязі близько 1,1 млн. грн. за рахунок міжнародних проєктів з іноземними партнерами, що становить близько 1,5% від загального обсягу. Виходячи з назв організацій іноземних партнерів, ці міжнародні гранти пов'язані лише з тематикою Гідрометеорологічного інституту подвійного підпорядкування Державній службі України з надзвичайних ситуацій та Національній академії наук України. Міжнародні проєкти в інших установах Міністерства відсутні.
- Слід відзначити вдвічі більшу кількість публікацій у виданнях, що індексуються базами Web of Science та/або Scopus у 2019 році порівняно з 2018 роком, у тому числі втричі більшу кількість статей у виданнях, що віднесені до кварталів Q1/Q2. З іншого боку, загальна кількість публікацій зросла лише на 22%. Це загалом свідчить про позитивні зміни в публікаційній діяльності. Разом з тим, вибіркова перевірка наданих даних вказує на те, що зазначена у звіті кількість публікацій у виданнях, що індексуються базами Web of Science та/або Scopus, є **завищеною в декілька разів**. НК у 2017 році рекомендував всім ГРБК створити свій профіль у базах даних Web of Science та/або Scopus, рекомендація не була виконана, що утруднює верифікацію даних. Установи Міністерства є засновниками 37 наукових періодичних видань, але жодне з цих видань не віднесено до фахових видань категорії "А".

Міністерство фінансів України

Загальний висновок: ефективність використання бюджетних коштів є задовільною.

Рекомендації: збільшити видатки на модернізацію обладнання Державного гемологічного центру (ДГЦУ).

Зауваження, що впливають з аналізу звіту ГРБК:

- Кадровий склад науковців залишається стабільним. За кошти загального фонду держбюджету фінансувалися лише прикладні наукові дослідження. Середні витрати на 1 співробітника залишилися на рівні 2017 р. і складають близько 150 тис. грн. на рік.
- Дослідницьких проєктів з міжнародним та іноземним фінансуванням не було, фінансування науково-інноваційної діяльності та трансферу технологій не здійснювалося.
- За звітний період вдвічі зросла кількість публікацій у виданнях, що індексуються в WoS & Scopus, відповідно частка таких публікацій відносно загальної кількості зросла майже до 15%. Разом з тим, показник публікаційної активності, хоча і зріс до 0,3 публікації на рік на наукового працівника, залишається невисоким. Також слід зазначити, що як основні досягнення у звіті наведено кілька прикладів публікацій в українських фахових виданнях, проте жодного у WoS, Scopus, а пошук у цих базах не зміг виявити жодної такої публікації. НК у 2018 році рекомендував усім ГРБК створити свій профіль у базах даних Web of Science та/або Scopus, рекомендація не була виконана, що утруднює верифікацію даних.
- на розвиток матеріально-технічної бази ДГЦУ у 2019 р. було спрямовано лише 21,6 тис. грн., або 0,1% фінансування (це навіть менше ніж у 2018 р.)
- позитивно можна відзначити, що ДГЦУ має розвинену міжнародну співпрацю, проводить закордонні стажування співробітників.

Державне управління справами (ДУС)

Загальний висновок: Дані щодо результатів наукової діяльності Національної служби посередництва і примирення (НСПП) відсутні, що потрібно врахувати у подальшому при прийнятті рішень щодо виділення бюджетних коштів. Загалом наукові установи ДУС показують досить скромні наукові результати за набагато кращого рівня бюджетного фінансування науки, ніж у інших ГРБК.

Рекомендації: для надання рекомендацій щодо подальшого фінансування наукових досліджень установ ДУС необхідно провести їх державну атестацію. Розглянути питання про доцільність існування медичної установи «Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини» у сфері управління непрофільного ГРБК.

Зауваження, що впливають з аналізу звіту ГРБК:

- надані дані про кількість працівників керівних органів (2) є завідомо недостовірними, якщо врахувати, що вони стосуються чотирьох установ і 8 юридичних осіб (Національний інститут стратегічних досліджень (НІСД), Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини (НПЦ ПКМ), Національна академія державного управління при Президентові України у складі 5 юридичних осіб (НАДУ), Національна служба посередництва і примирення (НСПП)).
- За 2018-2019 роки відбулося суттєве зростання фінансування (у 1,5 рази при тому, що зайнято лише близько 80% штатних посад, середній рівень фінансування складає зараз 212 тис.грн. на рік на одного працівника, включаючи допоміжний персонал), яке супроводжувалось зростанням на 20% числа працівників, залучених до наукової діяльності, при цьому на третину зростає чисельність співробітників, старших за 60 років, зі зменшенням кількості молодих науковців. При цьому суттєво зменшилась кількість певних видів наукової продукції (патентів, способів ефективної діагностики захворювань та лікувань хворих терапевтичного профілю).
- маючи унікальні можливості (великий стабільний прикріплений контингент населення) виконувати популяційні довготривалі проспективні та ретроспективні дослідження, НВЦ ПКМ як медична установа не повною мірою ними користується, про що свідчить її низька публікаційна активність (таке ж зауваження робилося НК два роки тому).
- Формально за звітний період значно покращилась якість публікаційної активності (число публікацій у виданнях, що індексуються базами Web of Science та/або Scopus, зросло вдвічі, а публікацій у виданнях, що віднесені до квартилів Q1/Q2, *втричі*). Однак повне число (з урахуванням інших публікацій) при цьому знизилось на 20%, а дані щодо публікацій у Web of Science/Scopus неможливо верифікувати, оскільки досі не виконана рекомендація НК 2018 року щодо створення профілів всіх установ ДУС та самого ДУС у цих базах. За заявленої кількості 10 публікацій у виданнях, що віднесені до квартилів Q1/Q2 за 2019 рік, чомусь жодна з цих публікацій не фігурує у переліку найважливіших досягнень. Усе це викликає значні сумніви в достовірності наданих у звіті даних.

- за збільшення фінансування та штату співробітників спостерігається зменшення кількості статей у високорейтингових виданнях у НІСД та НВЦ ПКМ порівняно із 2017 роком.
- переважна більшість (10 із 17) наукових видань установ ДУС не виконали критерії щодо входження до переліку фахових видань (видання категорії «В», що припинили бути фаховими з березня 2020 р.)
- в аналізі **сильних та слабких сторін діяльності ДУС є низка некоректних тверджень. Наприклад, щодо НІСД** зазначено, що *«Істотною проблемою є брак коштів на наукову комунікацію з провідними зарубіжними науковими установами»*. Це є незрозумілим, оскільки наукова комунікація не вимагає додаткового фінансування, а в багатьох випадках, у разі зацікавленості іноземних партнерів, вони самі пропонують фінансову підтримку. Зазначено *«про брак коштів на закупівлю сучасних програмних засобів»*, у той самий час у 2019 р на придбання програмного забезпечення фінансування було втричі більшим порівняно із 2018 роком. Щодо **НАДУ** зазначається як причина обмеженої наукової мобільності можливість участі у міжнародних проєктах (Еразмус, Горизонт 2020) "лише за умов співфінансування" (що є невірним).
- повністю відсутні спільні міжнародні проєкти, установи ДУС погано представлені у світовому інформаційному просторі;
- позитивно можна відзначити досить високий рівень наукових кадрів

Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України

Загальний висновок: міністерство не цікавиться ефективністю наукових досліджень в установах, що належать до його сфери управління. Відповідні дані не збираються і не аналізуються. Щодо більшості наукових установ жодні дані міністерством не надані, загальна якість та обсяг звіту є незадовільними. На прохання НК надати додаткову інформацію міністерство не відреагувало. Помітні наукові результати має лише ННЦ "Інститут метрології".

Рекомендації: якнайшвидше провести державну атестацію всіх наукових установ, що належать до сфери управління міністерства. За результатами, розглянути доцільність підтримання статусу наукових для тих установ, які не мають вагової наукової продукції, зробити висновки щодо їх реорганізації в допоміжні служби.

Зауваження, що впливають з аналізу звіту ГРБК:

- Згідно із звітом Міністерства, середня кількість усіх працівників у зазначених установах зменшилась у період з 2018 по 2019 р. з 2511,5 осіб до 2350 осіб, з них наукових та науково-педагогічних працівників з 842 до 839, зокрема докторів наук з 21 (2018 р.) до 19 осіб. Кількість наукових/науково-педагогічних працівників віком до 35 років скоротилась з 147 (2018 р.) до 142 осіб (2019 р.), при цьому кількість наукових/науково-педагогічних працівників віком більше 60 років збільшилась з 126 до 147 осіб.
- Інформація на сайті Міністерства свідчить про те, що приблизно 40% підлеглих організацій із 141 містять у назві слова «науковий» чи «науково-технічний». Частина організацій, таких як, наприклад, Національний офіс інтелектуальної власності, ДІФКУ не мають подібних визначень у своїй назві, але причетні до науково-технічної діяльності. Міністерство має підвідомчі НДІ у сфері машинобудування, феросплавів і т.ін. Діяльність **більшості цих організацій** у звіті не відображена. Прохання НК надати додаткові дані виконане не було.
- Інформація щодо науково-технічної діяльності не узагальнена належним чином за організаціями, які є підвідомчими для Міністерства.
- Держстат, надіславши окремий звіт-анкету, поставився до цього вкрай формально, заповнивши лише одну (!) позицію без будь-яких коментарів.
- Як видно із представлених даних, фундаментальні дослідження в зазначених установах не проводять, обсяг фінансування прикладних досліджень зменшився з 120367,1 тис.грн. (2018 р.) до 98784,5 тис.грн. (2019 р.). У звітний період (2018-2019 рр.) трансфер технологій не здійснювався, що викликає питання щодо ефективності витрачання коштів на проведення відповідних прикладних досліджень.
- Хоча в звіті вказано, що значно збільшилась кількість публікацій у виданнях, що індексуються наукометричними базами Web of Science та/або Scopus, з 46 (Q1/Q2 – 1, Q3/Q4 – 22) у 2018 р. до 98 (Q1/Q2 – 0, Q3/Q4 – 70) у 2019 р., аналіз наданих у анкеті прикладів найвагоміших робіт за 2018-19 рр. виявив лише одну публікацію із бази даних Скопус, що ставить під сумнів наведені вище показники. Хоча НК просив уточнити ці дані та надати повний перелік відповідних публікацій, міністерством це зроблено не було.
- Звіт містить завідомо недостовірні дані про кількість працівників керівних органів (3 особи на всі наукові установи)

Міністерство енергетики та захисту довкілля України
(нині знову розділене на 2 ГРБК)

Загальний висновок: зважаючи на стратегічну важливість досліджень у галузі енергетики для держави, слід кардинально переглянути схему формування пріоритетів та фінансування наукової діяльності міністерства. Поточний рівень галузевих наукових досліджень абсолютно не співмірний викликам.

Рекомендації: з метою залучення найкращих спеціалістів для вирішення нагальних проблем енергозбереження, екології, альтернативної енергетики фінансувати відповідні дослідження на основі широких конкурсів, відкритих для всіх науковців. Провести державну атестацію наукових установ міністерства.

Зауваження, що впливають з аналізу звіту ГРБК:

- головне зауваження: у наданих матеріалах відсутні дані щодо захисту довкілля (матеріали готувалися ще до розділення міністерства)
- у звіті відсутні детальні дані щодо фінансування за рахунок коштів державного бюджету, вказана лише загальна сума за 2018 рік, дані за 2019 рік відсутні повністю.
- зі звіту випливає, що в 2019 р. кількість наукової продукції суттєво зменшилась.
- у цілому, публікаційна активність є вкрай низькою (0,4 публікації на рік на одного наукового працівника), а 87 науковців за 2019 рік спромоглися лише на одну публікацію у виданнях, що індексуються наукометричними базами Web of Science та/або Scopus, – при тому, що енергетика як наукова галузь є на світовому рівні дуже активною.
- відсутня інформація про атомно-енергетичний напрямок, незрозуміло, чи проводяться в цьому напрямку наукові дослідження (зокрема, щодо подовження ресурсів атомних енергоблоків, що було б дуже важливим, оскільки подовження на 20–30 років терміну експлуатації одного енергоблоку вимагає на порядок менше асигнувань (близько \$600 млн.), ніж на побудову нового енергоблоку (близько \$6 - 8 млрд., залежно від типу й виробника)). Вказані у звіті основні наукові досягнення стосуються виключно вугільної галузі.

Міністерство молоді та спорту України

Загальний висновок: Наукова діяльність ДНДІ фізичної культури і спорту спрямована переважно на науково-методичний супровід збірних команд України з олімпійських видів спорту. Діяльність ДП «Державний інститут сімейної та молодіжної політики» має сильний перетин зі сферами відповідальності Мінсоцполітики та МОН; слід розглянути питання про доцільність його існування в статусі наукової установи.

Рекомендації: Провести державну атестацію наукових установ міністерства і на її основі розглянути шляхи оптимізації діяльності наукових установ.

Зауваження, що впливають з аналізу звіту ГРБК:

- відсутні дослідницькі проєкти з міжнародним та іноземним фінансуванням (гранти);
- хоча із загальної характеристики випливає, що Інститут фізкультури і спорту (ІФС) спрямований переважно на прикладні напрями, а «Державний інститут сімейної та молодіжної політики» (ДІСМП) має основною сферою саме наукову діяльність, порівняння кількості наукових розробок свідчить, що наукова діяльність в ІФС розвивається досить активно, натомість у діяльності ДІСМП значне місце займають інформаційно-аналітичні, тобто прикладні, матеріали. У звіті вказується, що сфера діяльності ДІСМП перебуває «на стику академічної науки, державної політики і практики». Можна побажати визначити більш конкретно місце академічної науки в цьому комплексі.
- У 2018-2019 рр. не відбулося значних змін у кількості наукових та науково-педагогічних працівників (41 та 40 осіб відповідно), у той же час у 2019 році порівняно із 2018 р. відбулося суттєве збільшення (у 1,5 рази) кількості наукових та науково-педагогічних працівників, що є зовнішніми сумісниками і залучені до виконання цивільно-правових договорів та НТР (32 та 47 відповідно). Тобто частка сумісників у виконанні робіт значно зросла.
- Публікаційна активність у 2019 р. в цілому була покращена порівняно із 2018 р., але є низькою (близько 1 публікації на рік на наукового працівника). Питома публікаційна активність щодо публікацій в Scopus/WoS у 2019 році складала **0,075** публікацій на штатну одиницю наукових та науково-педагогічних працівників (**0,034** публікацій на науковця з врахуванням зовнішніх сумісників і осіб, залучених до виконання досліджень за цивільно-правовими договорами).
- Дуже низька кількість підготовлених наукових кадрів (1 доктор наук та 1 кандидат наук) та досить значна кількість науково-педагогічних працівників віком понад 65 років є ознаками загальної системної кадрової кризи в цій сфері у країні.
- Серед загроз ДІСМП названо «втрату ресурсу (насамперед, методик, програм підготовки) та потенціалу науково-педагогічного складу для забезпечення навчання спеціалістів молодіжної та соціальної сфери, молодіжних лідерів, а також підвищення кваліфікації держслужбовців, молодіжних працівників сфери Міністерства». Можна зауважити, що саме розробка нових методик і програм для запобігання таких втрат і мала б бути метою наукової діяльності інституту.
- ІФС, на відміну від ДІСМП, не зробив повноцінного SWOT-аналізу, написавши тільки про сильні сторони у вигляді унікальності досвіду та досягнень, не надавши аналізу слабких сторін, загроз і можливостей

Міністерство соціальної політики України

Загальний висновок: Значущі наукові результати має лише НДІ протезування, протезобудування та відновлення працездатності, але неясно, чому ця установа перебуває у сфері управління Мінсоцполітики. У цілому наукові установи Мінсоцполітики не мають достатньої кількості висококваліфікованих кадрів і виявляють низьку публікаційну активність. Відсутні дані про впровадження чи комерціалізацію відповідних наукових результатів.

Рекомендації: Провести державну атестацію наукових установ міністерства і на її основі розглянути шляхи оптимізації діяльності наукових установ, зокрема звертаючи увагу на доцільність збереження статусу наукових установ, що не мають ані достатньої кількості висококваліфікованих кадрів, ані вагомої наукової продукції.

Зауваження, що впливають з аналізу звіту ГРБК:

- Докторів наук всього 0,25 з 95,25 науково-педагогічних працівників, очевидно йдеться про сумішництво, кандидатів наук - 17; це дуже низький показник кваліфікації кадрів для наукової діяльності.
- Дуже низька частка (3%) молодих науковців.
- Проводяться тільки прикладні розробки, але у звіті відсутні дані про впровадження чи комерціалізацію відповідних результатів, при цьому в переліку наукової продукції вказано виробів – 21.
- Фінансування дослідницьких проєктів з міжнародним та іноземним фінансуванням скоротилося у 2019 році більше ніж у 3 рази порівняно із 2018 р.
- Педагогічна діяльність, тобто підготовка фахівців (опубліковано 23 підручники, але відсутній їх перелік і тому їх наявність неможливо перевірити), домінує над науковою.
- Низька публікаційна активність (близько 1 публікації на рік на наукового працівника). У звіті вказана наявність лише однієї публікації у виданнях, що індексуються наукометричними базами Web of Science та/або Scopus, але знайти її не вдалося, вихідні дані не надані.
- У звіті відсутні дані щодо наукової діяльності **Національного науково-дослідного інституту промислової безпеки та охорони праці (ННДШБОП)**. Судячи зі звіту, НДІ праці та зайнятості населення, як і раніше, не має вагомої наукової продукції.
- незрозуміло, чому НДІ протезування, протезобудування та відновлення працездатності перебуває у сфері управління Мінсоцполітики, а не МОЗ. Хто здійснює фахову оцінку діяльності цього інституту, чи є співробітництво із закладами НАМНУ, МОЗ? Ідентичне зауваження робилося НК за підсумками звітів 2018 р.

Міністерство юстиції України

Загальний висновок:

Наукові установи, підпорядковані Міністерству юстиції, виконують чітко визначені важливі функції і займаються виключно прикладними розробками. Використання бюджетних коштів є ефективним.

Рекомендації: Науково-дослідним установам, підпорядкованим Міністерству юстиції України, не обмежуватися у своїй діяльності використанням загальних фондів бюджету, а розширити можливості фінансування за рахунок участі у вітчизняних, включаючи конкурси новоствореного НФД, та міжнародних конкурсах на отримання грантів. Це сприятиме гармонізації вікового складу наукових працівників цих установ у бік його омолодження, появи нових можливостей підвищення їхньої кваліфікації, оновленню технологічного обладнання та матеріально-технічної бази в цілому.

Зауваження, що впливають з аналізу звіту ГРБК:

- недоліком наукової та науково-технічної діяльності зазначених установ, підпорядкованих Міністерству юстиції, є повна відсутність залучення будь-яких грантів, у тому числі міжнародних, а також переважна опора на загальний фонд держбюджету;
- серед 2-х наукових журналів, що видаються установами НДУСЕ та Держархіву, немає жодного, який би входив хоча б до категорії Б Переліку наукових фахових видань України.

Міністерство розвитку громад та територій України

Загальний висновок: Міністерство не надало жодної інформації щодо наукового персоналу, наукової продукції, публікаційної активності. У 2018 році Мінрегіон отримав 7,268 млн.грн. на «Дослідження, наукові і науково-технічні розробки у сфері будівництва, житлово-комунального господарства та регіонального розвитку, виконання робіт за державними цільовими програмами у сфері розвитку житлово-комунального господарства, наукові розробки із нормування та стандартизації у сфері будівництва та житлової політики, дослідження збереження та вивчення видів флори у спеціально створених умовах». Фінансування в 2019 р. складало 7,518 млн.грн. Згідно зі звітом, отримане фінансування було використано для розробки пропозицій до нормативно-правових актів та стандартів.

Виходячи з наданих даних, науковий складник у діяльності цього ГРБК відсутній. Розробка проєктів нормативно-правових актів належить до прямих обов'язків ЦОВВ.

Рекомендації: Виділення бюджетних коштів зазначеному ГРБК для здійснення наукової діяльності є недоцільним. Подальше отримання Мінрегіоном фінансування на виконання науково-дослідних робіт як ГРБК можливе лише за умови детального звітування за результатами виконаних робіт, незалежно від того, чи вони виконуються установами міністерства, чи зовнішніми контракторами, а також за умови розподілу відповідного фінансування на основі прозорого і публічного конкурсу.

Антимонопольний комітет України

Загальний висновок: За останні роки відзначається тенденція до критичного зменшення науково/науково-технічної продукції і науково-публікаційної активності АМКУ. Бюджетні кошти використовуються неефективно.

Рекомендації: Можна вважати обґрунтованим кроком, як зазначається у прикінцевій частині звіту, що «АМКУ вивчається можливість та доцільність переходу на систему замовлень НДР в інших наукових установах». Водночас незрозуміло, яким чином буде здійснюватись аналіз кількісних та якісних показників НДР, проведених в інших організаціях на замовлення АМКУ, зокрема з боку Наукового комітету. Продовження бюджетного фінансування наукових досліджень в АМКУ може бути рекомендоване лише за умови визначення виконавців на основі прозорого публічного конкурсу.

Зауваження, що впливають з аналізу звіту ГРБК:

- Аналіз складу співробітників, які залучені до виконання наукових (науково-технічних) робіт, показує скорочення наукових та науково-педагогічних працівників у 2019 р. порівняно із 2018 р. на 50% (1 та 2, відповідно), зокрема відсутність у штаті фахівців з науковим ступенем. При цьому кількість зовнішніх сумісників та працюючих за цивільно-правовими договорами збільшилась (6 та 5, відповідно). Зазначимо, що у 2017 р. в штаті були 1 доктор наук і 2 кандидати науки, а в 2019 році штат наукових та науково-педагогічних працівників скоротився до лише однієї людини, що не має наукового ступеня.
- Фундаментальні наукові дослідження не проводились зовсім, тоді як обсяг фінансування на прикладні наукові дослідження дещо збільшився (за всіма джерелами з 1343,2 тис. грн. у 2018 р. до 1438,3 тис. грн. у 2019 р.). Для порівняння, у 2017 р. обсяг фінансування програм Центру становив 1181,9 тис. грн.
- Якщо перерахувати питоме використання бюджетних коштів на штатну одиницю наукових та науково-педагогічних працівників, то з **657,6** тис. грн на одну особу в 2018 році (1343,2:2) фінансування збільшилося до **1438,3** тис. грн на єдиного наукового працівника в штаті. Перерахунок бюджетних коштів на кількість наукових і науково-педагогічних працівників у штаті сумарно із зовнішніми сумісниками і залученими до виконання робіт за цивільно-правовими договорами та НТР дає доволі близькі цифри для 2018 та 2019 років: 187,9 тис. грн та 205,5 тис. грн на одну людину. Деяке підвищення цього показника у 2019 році супроводжується різким падінням публікаційної активності за рік, а саме з 12-ти у 2018 р. до однієї публікації в 2019 р.
- Кількість публікацій у наукових періодичних виданнях неухильно знижувалась по роках: 13 (2017 р.), 12 (2018 р.), 1 (2019 р.). Серед публікацій за 2018-2019 рр. відсутні публікації у виданнях, що індексуються базами Web of Science (WoS) та/або Scopus. Якщо раніше Центр брав участь у міжнародних конференціях (14 тез опубліковані у 2017 р.), то за останні 2 роки таких даних немає.
- Науково-інноваційна діяльність та трансфер технологій, створена наукова/науково-технічна продукція, видавнича активність, підготовка наукових кадрів – в усіх цих пунктах звіту показники відсутні.
- Не відбувалось оновлення матеріально-технічної бази та розвитку інфраструктури.

Державний комітет телебачення і радіомовлення України

Загальний висновок: Наукова діяльність у сфері цього ГРБК проводиться без чіткого розуміння мети її здійснення. Функції установ та тематика досліджень значно перетинаються зі сферами діяльності Мінкульту. Якість наукової продукції є сумнівною.

Рекомендації: Необхідно концептуально змінювати і покращувати науковий складник – для цього потрібна загальна концепція діяльності Держтелерадіо, де цей складник повинен бути чітко окресленим поряд із політично-просвітницькими завданнями. Слід розглянути питання про доцільність реорганізації наукової діяльності відповідних установ уже під егідою Мінкульту. Розглянути питання про доцільність передачі Енциклопедичного видавництва до НАНУ.

Зауваження, що випливають з аналізу звіту ГРБК:

- Основний обсяг фінансування надано на **прикладні** наукові дослідження, але повністю відсутня науково-інноваційна діяльність та трансфер технологій.
- Дуже дивно, що тільки 3 науково-довідкових видання є результатом роботи за рік таких 2 потужних спеціалізованих у цьому напрямку наукових установ.
- Публікаційна активність є дуже слабкою. Кількість публікацій зросла порівняно із 2018 р, але більшість з них у Віснику Книжкової палати. За 2019 р. вказано 10 публікацій, що індексуються у WoS/Скопус, але жодної з них не наведено в переліку основних досягнень, тож ці дані ймовірно є недостовірними.
- Серед наукової продукції вказується Грант від Українського культурного фонду на оцифрування редакційного архіву «Історії українського мистецтва» за редакцією Миколи Бажана (1966—1970) у рамках програми «Створюємо інноваційний культурний продукт». Але сам грант не є науковим продуктом, і про нього нічого не сказано в описі науково-інноваційної діяльності.
- Головним видом наукової продукції є статистичні звіти, бази даних та електронні ресурси. Незрозуміло, у чому полягають наукові дослідження.
- Дуже слабка видавницька діяльність. Комітет та наукові установи, які мають всі підстави для активної популяризації України та українського продукту не займаються такою популяризацією серед інших країн (за винятком Білорусі).
- Повністю відсутній інститут підготовки наукових кадрів, за показника працівників з науковими ступенями тільки 18%.
- Видання Великої української енциклопедії силами Держтелерадіо не відбувається в тісній взаємодії з іншими науковими установами, внаслідок чого багато матеріалів у ній побудовано ще за радянськими лекалами, зокрема без належного висвітлення внеску українських діячів та науковців.

Міністерство культури та інформаційної політики України

Загальний висновок: Міністерство надало звіт на запит НК з більш ніж півторамісячним запізненням (слід також зазначити, що у 2018 р. звіт міністерство подавати відмовилось), у результаті звіт розглядався вже після того, як відбулося заслуховування. Надані у звіті дані щодо персоналу є неповними і не дозволяють зробити чітких висновків щодо ефективності наукової діяльності.

Рекомендації: У стислі строки надати повну і точну звітну інформацію. Провести державну атестацію наукових установ міністерства і зробити подальші висновки на її основі.

Зауваження, що впливають з аналізу звіту ГРБК:

- у системі МКІП функціонують 26 закладів та установ, у складі яких є науково-дослідні підрозділи, при цьому стверджується, що у штаті є лише 21 науковий працівник. Імовірно, маються на увазі лише ті, хто фінансувався за напрямом проведення досліджень у галузі охорони пам'яток історії та культури, збереження історико-культурної спадщини та відродження національних традицій.
- достовірність даних щодо публікаційної активності викликає сумніви: якщо силами 21 наукового працівника за 2018-2019 роки видано 39 статей у виданнях, що індексуються WoS/Скопус, тоді незрозуміло, чому лише одна з цих публікацій названа у переліку основних досягнень за цей період.
- загалом, повна кількість наукових публікацій за два роки (21 монографія, 57 науково-довідкових видань і т. ін.) вказує на те, що вони виконані набагато більшими силами, ніж 21 штатний науковий працівник; відсутність відповідних даних не дозволяє зробити висновки щодо рівня питомої публікаційної активності.
- позитивно можна відзначити наданий SWOT-аналіз.
- слід відзначити, що загальний обсяг фінансування ДіР 1 млн. грн. виглядає неприпустимо малим з огляду на суспільну важливість завдань, що стоять перед міністерством.